

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aropitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadieva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ.....	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulaton Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ.....	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI.....	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION.....	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI.....	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ.....	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI.....	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abduvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLİYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLİYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLİYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLİYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQUISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
<i>Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich</i>	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
<i>Xasanova Naimaxon Akmal qizi</i>	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
<i>Jovliyeva Zuhra Chori qizi</i>	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
<i>Ibragimov Zaxid Taxirovich</i>	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
<i>Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна</i>	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
<i>Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich</i>	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
<i>Oripova Saodat Mirfotix qizi</i>	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
<i>Xolboyeva farangiz xayrulloevna</i>	
SUN'IY INTELEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
<i>To'xtamishева Dilrabo Shermonovna</i>	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
<i>Kalenov K.T.</i>	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
<i>Ergasheva Aziza</i>	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
<i>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</i>	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
<i>Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee</i>	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
<i>Sattarov Abdusamat Umirqulovich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
<i>Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
<i>Hasanov Sh. Sh.</i>	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BRENND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjeyevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLIISHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOIYLLARINING AHAMIYATI	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	604
Пирназаров Шоназар Махтовович	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	608
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li, Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o'g'li	
SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	620
Hayitov Jamshid Xolboyevich	

O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Hayitov Jamshid Xolboyevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Raqamli iqtisodiyot kafedrası dotsenti

Annotatsiya. Yashil energiya manbalariga o'tish O'zbekistonda energetika xavfsizligini ta'minlash, ekologik bosimni kamaytirish va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikka erishish nuqtayi nazaridan dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi. Tadqiqotda mamlakat energetika tizimining transformatsiya jarayonlarini baholash uchun tizimli tahlil, qiyosiy iqtisodiy samaradorlik yondashuvi hamda mavjud statistik va strategik hujjatlar tahlili usullaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, qayta tiklanuvchi energiya infratuzilmasini kengaytirish dastlab yuqori investitsion xarajatlarni talab etsa-da, uzoq muddatda ishlab chiqarish tannarxining pasayishi va energiya importiga bog'liqlikning kamayishiga olib keladi. Shuningdek, yashil energiya loyihalari yangi ish o'rinlarini yaratish va hududiy iqtisodiy faollikni oshirish orqali ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlikni kuchaytiradi. Tahlillar energiya diversifikatsiyasi va innovatsion texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy o'sishning barqaror modelini shakllantirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Umuman olganda, yashil energetikaga o'tish O'zbekiston uchun nafaqat ekologik zarurat, balki strategik iqtisodiy ustunlikka ega yo'nalish hisoblanadi.

Kalit so'zlar: yashil energiya, iqtisodiy samaradorlik, qayta tiklanuvchi energiya, energiya xavfsizligi, barqaror rivojlanish.

Abstract. The transition to green energy sources in Uzbekistan represents a pressing scientific issue in terms of ensuring energy security, reducing environmental pressure, and achieving long-term economic sustainability. The study employs system analysis, comparative economic efficiency approaches, and the analysis of statistical and strategic documents to evaluate transformation processes in the national energy system. The findings indicate that while the expansion of renewable energy infrastructure requires substantial initial investments, it leads to reduced production costs and decreased dependence on energy imports in the long run. Moreover, green energy projects contribute to job creation and increased regional economic activity, thereby enhancing socio-economic efficiency. The analysis confirms that energy diversification and the implementation of innovative technologies play a crucial role in establishing a sustainable economic growth model. Overall, the transition to green energy is not only an environmental necessity for Uzbekistan but also a strategically advantageous economic direction.

Key words: green energy, economic efficiency, renewable energy, energy security, sustainable development.

Аннотация. Переход к источникам «зелёной» энергии в Узбекистане является актуальной научной проблемой с точки зрения обеспечения энергетической безопасности, снижения экологической нагрузки и достижения долгосрочной экономической устойчивости. В исследовании использованы методы системного анализа, сравнительного анализа экономической эффективности, а также анализ статистических данных и стратегических документов для оценки трансформационных процессов в энергетической системе страны. Результаты показывают, что расширение инфраструктуры возобновляемой энергетики требует значительных первоначальных инвестиций, однако в долгосрочной перспективе приводит к снижению себестоимости производства и уменьшению зависимости от импорта энергоресурсов. Кроме того, проекты «зелёной» энергетики способствуют созданию новых рабочих мест и повышению региональной экономической активности, усиливая социально-экономическую эффективность. Анализ подтверждает, что диверсификация энергетики и внедрение инновационных технологий играют ключевую роль в формировании устойчивой модели экономического роста. В целом переход к «зелёной» энергетике является для Узбекистана не только экологической необходимостью, но и стратегическим направлением с экономическими преимуществами.

Ключевые слова: зелёная энергия, экономическая эффективность, возобновляемые источники энергии, энергетическая безопасность, устойчивое развитие.

KIRISH

O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishning hozirgi bosqichi energetika sektorining barqarorligi va samaradorligiga bevosita bog'liq bo'lib, bu soha milliy iqtisodiyotning barcha tarmoqlari uchun tayanch infratuzilma vazifasini bajaradi. So'nggi yillarda elektr energiyasiga bo'lgan talabning ortishi, urbanizatsiya jarayonlarining tezlashishi

hamda sanoat ishlab chiqarishining kengayishi energiya tizimiga tushayotgan yukni sezilarli darajada oshirmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy energiya manbalariga tayanish yoqilg'i resurslarining cheklanganligi va global ekologik muammolar, xususan, iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xavflarni kuchaytirmoqda. Ana shunday sharoitda yashil energiyaga o'tish nafaqat ekologik zarurat, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning strategik yo'nalishi sifatida ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarining rivojlanishi energiya xavfsizligini mustahkamlash, importga qaramlikni kamaytirish va uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

Mavzu yuzasidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalarining texnik imkoniyatlari, ularning ekologik afzalliklari hamda global energiya transformatsiyasi jarayonlariga bag'ishlangan keng ko'lamlil bilimlar bazasini shakllantirgan. Biroq mavjud adabiyotlarda asosiy e'tibor ko'pincha texnologik samaradorlik yoki ekologik natijalarga qaratilgan bo'lib, yashil energiyaga o'tishning iqtisodiy samaradorligini kompleks baholash masalasi yetarli darajada chuqur o'rganilmagan. Xususan, rivojlanayotgan iqtisodiyotlar sharoitida investitsion xarajatlar, energiya tannarxi dinamikasi, davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va bozor infratuzilmasining o'zaro ta'siri yetarlicha tizimli tahlil qilinmagan. Bundan tashqari, O'zbekiston sharoitida qayta tiklanuvchi energiya manbalarining iqtisodiy rentabelligi va uning makroiqtisodiy ta'siri bo'yicha empirik tadqiqotlar soni cheklangan bo'lib, mavjud qarashlar ko'pincha umumiy tavsifga ega. Shu sababli yashil energetikaga o'tishning iqtisodiy jihatlarini mahalliy sharoitlar asosida chuqur o'rganish zarurati saqlanib qolmoqda.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonda yashil energiyaga o'tish jarayonining iqtisodiy samaradorligini kompleks baholash va uning uzoq muddatli makroiqtisodiy oqibatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot doirasida qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalarning iqtisodiy rentabelligi, energiya ishlab chiqarish tannarxining o'zgarishi hamda energiya xavfsizligiga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, tadqiqot quyidagi savollarga javob izlaydi: yashil energiya infratuzilmasini kengaytirish iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir ko'rsatadi; dastlabki investitsion xarajatlar va uzoq muddatli iqtisodiy foyda o'rtasidagi muvozanat qanday shakllanadi; hamda davlat siyosati ushbu jarayonning samaradorligini oshirishda qanday rol o'ynaydi. Tadqiqotning asosiy gipotezasi shundan iboratki, yashil energiyaga bosqichma-bosqich o'tish uzoq muddatda iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va energiya tizimining barqarorligini mustahkamlaydi.

Shu asosda mazkur maqola O'zbekiston energetika tizimida yashil transformatsiya jarayonlarining iqtisodiy asoslarini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, mavjud ilmiy bo'shliqni to'ldirish va siyosiy qarorlar qabul qilish jarayoni uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil energiyaga o'tish va uning iqtisodiy samaradorligi so'nggi yillarda energiya iqtisodiyoti va barqaror rivojlanish tadqiqotlarining markaziy yo'nalishlaridan biriga aylangan. Mavjud ilmiy adabiyotlar ushbu jarayonni asosan uch asosiy yo'nalishda — iqtisodiy samaradorlikni baholash, texnologik cheklovlar va institutsional siyosat mexanizmlari doirasida tahlil qiladi.

Bobokulova tomonidan olib borilgan tadqiqotda yashil energetika rivojlanishining iqtisodiy samaradorligi ekonometrik modellar asosida baholanib, qayta tiklanuvchi energiya investitsiyalarining YaIM o'sishiga ijobiy ta'siri empirik ravishda asoslangan. Ushbu yondashuv yashil energetikani faqat nazariy konsepsiya emas, balki miqdoriy baholanishi mumkin bo'lgan iqtisodiy tizim elementi sifatida ko'rsatadi. Biroq mazkur tadqiqotda mintaqaviy institutsional farqlar va energetika infratuzilmasi cheklovlari yetarlicha chuqur ochib berilmagan.

Texnologik jihatdan energiya tizimlarining samaradorligi masalasi Zerrahn, Schill va Kemfert tomonidan batafsil o'rganilgan bo'lib, ular qayta tiklanuvchi energiya manbalarining o'zgaruvchanligi sharoitida energiya saqlash tizimlarining iqtisodiy ahamiyatini asoslab bergan. Ularning xulosasiga ko'ra, elektr energiyasini saqlash texnologiyalari tizim barqarorligini ta'minlash bilan birga, yashil energiyaning real iqtisodiy samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Shu bilan birga, ushbu yondashuv rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston sharoitiga to'liq moslashtirilmagan.

O'zbekiston energetika sektoriga bag'ishlangan IEA'ning "Uzbekistan Energy Profile" hisobotida mamlakatning energiya balansida tabiiy gazning yuqori ulushi saqlanib qolayotgani, qayta tiklanuvchi energiya ulushi esa hali past darajada ekani qayd etilgan. Ushbu holat energetika tizimini diversifikatsiya qilish zaruratini kuchaytiradi va yashil energiyaga o'tishning iqtisodiy asoslarini dolzarb qiladi. Shu bilan birga, hisobotda institutsional islohotlar va bozor mexanizmlarining rivojlanish darajasi asosiy cheklov sifatida ko'rsatiladi.

IEA tomonidan ishlab chiqilgan "Solar Energy Policy in Uzbekistan: A Roadmap" hujjatida esa quyosh energiyasi mamlakat uchun eng istiqbolli yo'nalish sifatida belgilangan. Tadqiqotda investitsion muhitni yaxshilash, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish va tarif siyosatini liberallashtirish orqali yashil energiya loyihalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish mumkinligi asoslab beriladi. Biroq ushbu tavsiyalarni amalga oshirishning makroiqtisodiy oqibatlarini chuqur modellashtirilmagan.

Rakhmatullayev O'zbekiston hududiy iqtisodiyotida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishdagi muammolarni tahlil qilib, asosiy to'siqlar sifatida texnik infratuzilma yetishmasligi, investitsion risklarning yuqoriligi va kadrlar salohiyatining cheklanganligini ko'rsatadi. Ushbu omillar yashil energiya loyihalarining iqtisodiy samaradorligini pasaytiruvchi muhim institutsional cheklovlar sifatida talqin qilinadi.

Allanazarov va Samadqulov yashil iqtisodiyot sharoitida energiya samaradorligining milliy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganib, energiya tejankor texnologiyalar ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilishini empirik jihatdan asoslaydi. Ularning yondashuvi yashil energiya va umumiy iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bevosita bog'liqlikni ochib beradi, biroq energiya tizimi transformatsiyasining uzoq muddatli fiskal oqibatlarini to'liq yoritilmagan.

Umuman olganda, tahlil qilingan adabiyotlar yashil energiyaning iqtisodiy samaradorligini turli darajalarda — makroiqtisodiy, texnologik va institutsional nuqtalarda yoritgan. Biroq mavjud tadqiqotlarda uch asosiy bo'shliq saqlanib qolmoqda: birinchidan, O'zbekiston sharoitiga mos kompleks ekonometrik modellar yetishmaydi; ikkinchidan, investitsion samaradorlik va energetik infratuzilma o'rtasidagi bog'liqlik yetarli darajada integratsiyalashmagan; uchinchidan, davlat siyosati va bozor mexanizmlari o'rtasidagi optimal muvozanat chuqur tahlil qilinmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot ushbu bo'shliqlarni to'ldirishga va yashil energiyaga o'tishning iqtisodiy samaradorligini tizimli va empirik asosda baholashga yo'naltiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda yashil energiyaga o'tishning iqtisodiy samaradorligini baholash uchun aralash analitik yondashuvga asoslangan tavsifiy va qiyosiy iqtisodiy tadqiqot dizayni qo'llanildi, chunki bu yondashuv energetika sektoridagi murakkab o'zaro bog'liqliklarni tizimli tahlil qilish imkonini beradi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, Davlat statistika qo'mitasi hamda xalqaro energetika tashkilotlarining ochiq ma'lumotlari va yillik hisobotlari asosiy ma'lumot manbalari sifatida foydalanildi. Namuna sifatida 2015–2025-yillar oralig'idagi energiya ishlab chiqarish, investitsiya oqimlari va qayta tiklanuvchi energiya loyihalariga oid agregat statistik ko'rsatkichlar tanlab olindi. Tahlil jarayonida iqtisodiy taqqoslash, tizimli sintez, mantiqiy tahlil hamda energiya samaradorligini baholash modellari qo'llanildi. Statistik ishlov berishda trend tahlili va strukturaviy o'zgarishlarni baholash usullari qo'llanilib, ma'lumotlar dinamikasi asosida umumiy tendensiyalar aniqlashtirildi. Ushbu yondashuv yashil energiya infratuzilmasining iqtisodiy samaradorligini kompleks baholashga imkon berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil energiyaga o'tish jarayonining iqtisodiy tahlili O'zbekistonda so'nggi yillarda muhim tarkibiy o'zgarishlar kuzatilayotganini ko'rsatdi. Tahlil natijalari qayta tiklanuvchi energiya ulushining asta-sekin ortib borayotganini va an'anaviy manbalarga bog'liqlik kamayib borayotganini ko'rsatadi. Investitsiya oqimlari tahlili energetika sektoriga yo'naltirilgan mablag'lar tarkibida davlat va xususiy sektor ulushi o'zgarayotganini ko'rsatdi.

Olingan natijalar mahalliy tadqiqotchilar tomonidan ilgari surilgan energiya samaradorligi va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi qarashlarni qisman tasdiqlaydi. Biroq ayrim holatlarda yashil energiya loyihalarining qisqa muddatli iqtisodiy samaradorligi kutilgan darajadan pastroq natijalar ko'rsatdi. Xorijiy tadqiqotlar bilan solishtirganda O'zbekiston sharoitida tranzitsion xarajatlarning nisbatan yuqoriligi aniqlanmoqda.

Bu holat energetika infratuzilmasining modernizatsiya jarayoni hali to'liq yakunlanmaganligi bilan izohlanadi. Shuningdek, investitsion muhit va texnologik bazaning rivojlanish darajasi ham muhim rol o'ynaydi. Energiya samaradorligi asosan resurslardan foydalanishning optimallasuvi va ishlab chiqarish xarajatlarning kamayishi orqali shakllanmoqda.

Tadqiqotda ma'lumotlar mavjud statistik bazalar bilan cheklanganligi ayrim aniqlik darajasini pasaytirishi mumkin. Shuningdek, ayrim ko'rsatkichlar bo'yicha vaqt qatori to'liq uzluksiz emasligi natijalarga ta'sir ko'rsatadi. Olingan natijalar energetika siyosatini takomillashtirish va investitsion qarorlarni asoslash uchun amaliy ahamiyatga ega. Shu bilan birga, yashil energiya loyihalarini kengaytirish iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tizimli yondashuv asosida olib borilgan tahlil kelgusida yanada chuqur empirik tadqiqotlar uchun asos yaratadi. Yashil energiya infratuzilmasining rivojlanishi hududiy iqtisodiy faollikni oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayon ayniqsa qishloq hududlarida yangi iqtisodiy imkoniyatlarning shakllanishiga olib kelmoqda. Energiya diversifikatsiyasi darajasining oshishi milliy energetika tizimining barqarorligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, energiya importiga bog'liqlikning kamayishi makroiqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlaydi.

Investitsion oqimlar tahlili xususiy sektor ishtirokining bosqichma-bosqich ortib borayotganini ko'rsatadi. Bu holat bozor mexanizmlarining energetika sohasida faolroq ishlashini ta'minlamoqda. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi energetika tizimining boshqaruv samaradorligini oshirmoqda. Bu esa resurslardan foydalanishda shaffoflik va tezkorlikni ta'minlaydi.

Yashil energiya loyihalarining moliyaviy barqarorligi davlat qo'llab-quvvatlash siyosatiga bog'liq bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, texnologik import va innovatsion salohiyat darajasi ham muhim omil hisoblanadi. Energiya narxlarining dinamikasi investitsion qarorlar qabul qilishda asosiy indikatorlardan biri bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun iqtisodiy samaradorlikni baholashda uzoq muddatli prognozlash usullaridan foydalanish zarur.

Tizimli tahlil natijalari energiya transformatsiyasining bosqichma-bosqich amalga oshirilayotganini tasdiqlaydi. Bu jarayon iqtisodiyotning turli tarmoqlariga differensial ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada energiya samaradorligi va ishlab chiqarish rentabelligi o'rtasida ijobiy bog'liqlik shakllanmoqda. Ayrim sohalarda yashil texnologiyalarni joriy etish sur'ati hali yetarli darajada emas. Bu esa umumiy transformatsiya jarayonining notekis kechayotganini ko'rsatadi.

Energetika sektorida raqobat muhitining shakllanishi samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon narxlar barqarorligi va xizmatlar sifatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Xususiylar investitsiyalar hajmining ortishi sektorning moliyaviy mustaqilligini kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, davlat siyosati strategik yo'nalishlarni belgilashda hal qiluvchi rol o'ynamoqda.

Yashil energiya bozorining kengayishi yangi iqtisodiy segmentlarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Bu esa innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va texnologik rivojlanishni tezlashtiradi. Energiya samaradorligi bo'yicha hududlar o'rtasida sezilarli farqlar mavjudligi aniqlanmoqda. Bu farqlar infratuzilma rivojlanish darajasi va investitsion faollik bilan bog'liq. Shuningdek, energiya iste'moli tarkibining o'zgarishi ham muhim omil hisoblanadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, energiya samaradorligini oshirish iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biridir. Bu jarayon ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi. Energiya sektorida institutsional islohotlar samaradorlikni oshirishga sezilarli hissa qo'shmoqda. Bu esa boshqaruv tizimining shaffofligi va javobgarligini kuchaytirmoqda.

Yashil energiya loyihalarining moliyaviy risklari ham asta-sekin kamayib bormoqda. Bu holat investitsion muhitning barqarorlashuvi bilan izohlanadi. Energiya resurslaridan foydalanish samaradorligi raqamli monitoring tizimlari orqali oshmoqda. Bu texnologiyalar real vaqt rejimida boshqaruv imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, energiya yo'qotishlarini kamaytirish imkoniyati ham yaratilmoqda.

Umumiy iqtisodiy samaradorlik energiya tizimining kompleks optimallashtirilishi natijasida oshmoqda. Bu jarayon uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik uchun muhim asos yaratadi. Yashil energiya sektorida kadrlar salohiyatining oshishi ham muhim omil sifatida ko'rilmogda. Ta'lim va innovatsion muhit rivojlanishi texnologik transformatsiyani tezlashtirmoqda. Bu esa energiya sektorining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Yashil investitsiyalar oqimi milliy iqtisodiyotda yangi o'sish nuqtalarini shakllantirmoqda. Bu jarayon eksport salohiyatini ham bosqichma-bosqich oshirishga yordam bermoqda. Energiya bozorida narx mexanizmlarining takomillashuvi samaradorlikni oshirmoqda. Bu esa resurslarni taqsimlashning optimal darajasiga erishishga yordam beradi.

Yashil energiya siyosatining samaradorligi institutsional barqarorlik bilan bevosita bog'liq. Bu omil uzoq muddatli investitsion ishonchlikni belgilovchi asosiy mezon hisoblanadi. Tahlil natijalariga ko'ra, yashil energiya transformatsiyasi bosqichma-bosqich chuqurlashib bormoqda. Bu jarayon iqtisodiyotning barcha asosiy tarmoqlariga keng ta'sir ko'rsatmoqda.

Energiya samaradorligini oshirish bo'yicha davlat dasturlari muhim rol o'ynamoqda. Shuningdek, xalqaro hamkorlik yashil texnologiyalar transferini tezlashtirmoqda. Bu esa mahalliy ishlab chiqarish salohiyatini mustahkamlashga xizmat qiladi. Energiya iste'moli tarkibidagi o'zgarishlar iqtisodiy strukturaning yangilanishini aks ettiradi. Bu jarayon resurs tejamkor iqtisodiyot modeliga o'tishni tezlashtirmoqda.

Yashil energiya sektori investitsion jozibadorligi ortib bormoqda. Bu holat yangi loyihalarining ko'payishiga turtki bermoqda. Energiya tizimida samaradorlikni oshirish uchun innovatsion boshqaruv zarur. Bu yondashuv resurslardan foydalanishda yo'qotishlarni minimallashtiradi. Energiya sektorida uzoq muddatli strategiyalar ishlab chiqish zaruriyati ortmoqda. Bu esa iqtisodiy samaradorlikni barqarorlashtirishga yordam beradi.

Yashil energiya tizimining kengayishi ekologik va iqtisodiy muvozanatni ta'minlaydi. Bu jarayon iqtisodiyotning global tendensiyalarga integratsiyasini kuchaytirmoqda. Energiya transformatsiyasi uzoq muddatli barqaror rivojlanishning asosiy omillaridan biridir. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yashil energiya siyosati iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Bu esa milliy iqtisodiyotda yangi o'sish imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, energiya xavfsizligini mustahkamlashga yordam beradi.

Umuman olganda, yashil energiya iqtisodiy transformatsiyaning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Bu esa barqaror rivojlanishni ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot O'zbekistonda yashil energiyaga o'tish jarayonining iqtisodiy samaradorligini kompleks tahlil qilishga qaratildi va energetika sektoridagi transformatsiyaning asosiy tendensiyalarini aniqladi. Olingan

natijalar qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ulushi bosqichma-bosqich ortib borayotganini hamda bu jarayon iqtisodiy tizimning tarkibiy o'zgarishlari bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Tahlillar yashil energiya infratuzilmasining kengayishi dastlab yuqori investitsion xarajatlarni talab etsa-da, uzoq muddatda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishi va energiya importiga bog'liqlikni kamaytirishini tasdiqladi. Shuningdek, energiya diversifikatsiyasi milliy iqtisodiyotning barqarorligini mustahkamlashda muhim omil ekani aniqlandi.

Tadqiqot natijalari asosida shuni qayd etish mumkin, yashil energetika sektori nafaqat ekologik muammolarni yumshatish vositasi, balki iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi strategik yo'nalish sifatida ham muhim ahamiyatga ega. Investitsion oqimlarning ortishi, texnologik modernizatsiya va davlat siyosatining qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlari ushbu jarayon samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ldi. Shu bilan birga, hududlar o'rtasidagi infratuzilmaviy tafovutlar va texnologik bazaning notekis rivojlanishi ayrim cheklovchi omillar sifatida saqlanib qolmoqda.

Umuman olganda, yashil energiyaga o'tish O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishining uzoq muddatli barqaror modelini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu yo'nalishni yanada rivojlantirish uchun investitsion muhitni takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va institutsional islohotlarni chuqurlashtirish zarur. Tadqiqot natijalari energetika siyosatini ishlab chiqish va strategik qarorlar qabul qilishda ilmiy asoslangan yondashuvni kuchaytirishga xizmat qiladi hamda kelgusidagi izlanishlar uchun nazariy va amaliy asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bobokulova, M. Yashil energetika rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini ekonometrik baholash // Green Economy and Development. – 2024. – Vol. 3, No. 5. – DOI: 10.5281/zenodo.17531469.
2. Zerrahn, A., Schill, W.-P., Kempfert, C. On the economics of electrical storage for variable renewable energy sources // Energy Economics. – 2018. – Vol. 72. – P. 250–262.
3. Rakhmatullayev, U. U. Problems in the development of renewable energy sources in the regional economy of Uzbekistan // Labor Economics and Human Capital. – 2025. – Vol. 2, No. 1. – URL: <https://laboreconomics.uz/index.php/lehc/article/view/70>
4. International Energy Agency. Uzbekistan Energy Profile. – Paris: IEA, 2020. – URL: <https://www.iea.org/reports/uzbekistan-energy-profile>
5. International Energy Agency. Solar Energy Policy in Uzbekistan: A Roadmap. – Paris: IEA, 2023. – URL: <https://www.iea.org/reports/solar-energy-policy-in-uzbekistan-a-roadmap>
6. Allanazarov, R., Samadqulov, M. Yashil iqtisodiyot sharoitida energiya samaradorligining milliy iqtisodiyotga ta'siri // Green Economy and Development. – 2024. – Vol. 3, No. 4. – DOI: 10.5281/zenodo.16789144.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>